

13.12.2005

2549/4/04

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä

VIRHEELLISEN ASUMISTUKIPÄÄTÖKSEN OIKAISEMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 27.9.2004 eduskunnan oikeusasiamiehelle saapuneessa kirjoituksessaan Kansaneläkelaitoksen Turun toimiston menettelyä eläkkeensaajien asumistukiasiassa. Kantelijan mukaan hänen vuokransa nousi 1.3.2000 alkaen. Turun toimisto ei kuitenkaan kantelijan mukaan korottanut hänen asumistukensa määrää, vaan viittasi hänen aikaisemmin liikaa saamansa tukeen. Kantelija vaati virheen johdosta Kansaneläkelaitosta maksamaan hänelle korvausta esittämänsä laskelman mukaisesti 660 euroa korkoineen.

3

RATKAISU

3.1

Kansaneläkelaitoksen selvitys tapahtumista

Asiassa on ollut kyse 1.3.2000 tapahtuneesta asumistuen vuositarkistuksesta. Kantelija oli tuolloin ilmoittanut vuokransa nousseen 80 markkaa kuukaudessa. Kansaneläkelaitoksen Turun toimisto oli tarkistuksen yhteydessä kuitenkin huomannut, että edellisen vuositarkistuksen yhteydessä 3.2.1999 annetussa päätöksessä kantelijan asumiskustannukset oli virheellisesti huomioitu liian suurina.

Turun toimisto ei kuitenkaan ryhtynyt 3.2.1999 antamansa päätöksen poistamiseen tähtääviin toimiin, vaan vertasi vuoden 2000 vuoristarkistuksen yhteydessä kantelijan esittämiä asumiskustannuksia vuoden 1999 virheellisiin kustannuksiin. Vertailu ei osoittanut asumiskustannuksissa huomattavaa muutosta, joten kantelijalle maksettavan asumistuen määrä ei noussut.

Kansaneläkelaitoksen antamissa selvityksissä todetaan Turun toimiston menetelleen asiassa virheellisesti. Eläke- ja toimeentuloturvaosaston mukaan lain ja Kansaneläkelaitoksen antamien ohjeiden mukaan virheellinen päätös olisi tullut oikaista. Turun vakuutuspiirin mukaan ensisijaisesti päätökset tulee oikaista lain mukaisiksi ja sen jälkeen arvioida takaisinperintäasia erikseen. Vakuutuspiiri toteaa, että oikaisumenettely ei poista mahdollisuutta myöhemmin luopua takaisinperinnästä, jos se katsotaan kohtuulliseksi. Aluekeskuksen mukaan Turun toimiston omaksuma menettely vaarantaa

asiakkaan oikeusturvaa ja heikentää asiakkaiden luottamusta Kansaneläkelaitoksen toimintaan.

Kansaneläkelaitoksen selvityksissä tuodaan esiin kuitenkin se, että Turun toimiston menettely ei ole koitunut kantelijalle vahingoksi, vaan eduksi, sillä hänelle on Kansaneläkelaitoksen mukaan maksettu suurempaa asumistukea kuin mihin hän olisi asumiskustannustensa perusteella ollut oikeutettu vielä 25.2.2000 annetulla päätökselläkin.

Turun vakuutuspiiri on selvityksessään kiinnittänyt huomiota myös Turun toimiston 25.2.2000 antaman päätöksen perusteluihin. Vakuutuspiirin mukaan niissä on harhaanjohtavasti todettu, ettei vuokrankorotusta ole voitu ottaa huomioon, vaikka se on todellisuudessa otettu huomioon edellä kerrotulla tavalla asumiskustannuksia vertailtaessa. Vakuutuspiirin mukaan kantelijalle asia on kuitenkin jäänyt epäselväksi.

3.2

Kannanotot

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä. Lainkohdan toisen momentin mukaan muun muassa jokaisen oikeus saada asiassaan perusteltu päätös turvataan lailla. Perustuslaki tuli voimaan 1.3.2000. Sitä ennen vastaavista oikeusturvan takeista säädettiin hallitusmuodon 16 §:ssä. Lisäksi kantelussa tarkoitettuna ajankohtana Kansaneläkelaitoksen etuusratkaisutoimintaan sovellettiin hallintomenettelylakia, jonka 24 §:n mukaan päätös tuli perustella ilmoittamalla sen perusteena olevat pääasialliset tosiseikat sekä säännökset ja määräykset.

Asian asianmukainen käsittely pitää sisällään sen, että viranomaisen antamat päätökset ovat lainmukaisia. Käsitykseni mukaan viranomaisen päätösten oikeellisuus ja lainmukaisuus ovat viranomaista kohtaan tunnetun luottamuksen perusta. Myös etuuden hakijoiden oikeusturvan asianmukainen toteutuminen edellyttää, että viranomaisen päätökset ovat lainmukaisia. Jos viranomaisen havaitsee, että sen aiemmin antama päätös on lain vastainen tai perustuu puutteelliseen selvitykseen, tulee viranomaisen ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin virheellisen päätöksen oikaisemiseksi.

Käsitykseni mukaan myös Turun toimiston olisi tullut ryhtyä toimenpiteisiin 3.2.1999 antamansa päätöksen poistamiseksi viivytyksettä sen jälkeen, kun se totesi päätöksen virheelliseksi. Toimiston olisi siis tullut joko hankkia kantelijan suostumus päätöksen oikaisuun tai hakea vakuutusoikeudelta päätöksen poistamista. Päätöksen mahdollisen poistamisen jälkeen toimiston olisi tullut antaa kantelijalle uusi päätös hänen oikeudestaan eläkkeensaajien asumistukeen 1.9.1999 alkaen ja vasta sen tultua lainvoimaiseksi ratkaista kantelijalle liikaa maksetun etuuden takaisinperintäasia.

Virheellisen päätöksen oikaisutoimien sijasta toimisto päätyi vuoden 2000 vuositarkistushakemusta ratkaistessaan ottamaan edellisen päätöksen virheelliset asumiskustannukset tarkistuksen vertailukohdaksi.

Kansaneläkelaitoksen kantelun johdosta antaman selvityksen mukaan myös tämän päätöksen mukainen asumistuki maksettiin liian suurena. Lisäksi toimiston 25.2.2000 antaman päätöksen perustelut ovat nähdäkseni epäonnistuneet. Niistä on vaikea päästä selville, millä perusteella toimisto on päättänyt ratkaisunsa ja erityisesti, miten vuokrankorotus on otettu huomioon. Tältä osin totean tosin, että kun toimiston 25.2.2000 antama päätös merkitsi samalla sitä, että toimisto jätti tietoisesti aiemman virheelliseksi osoittautuneen päätöksen voimaan, olisi menettelyn selkeä ja ymmärrettävä perusteleva joka tapauksessa ollut vaikeaa. Toisaalta valitun menettelyn täsmällinen kirjaaminen päätöksen perusteluihin olisi voinut osaltaan nostaa myös Turun toimistossa esiin menettelyn virheellisyyden ja ehkä johtaa asian uudelleenarviointiin. Ainakin päätöksen täsmällinen perusteleva olisi helpottanut kantelijaa ymmärtämään saamaansa päätöstä ja ehkä ohjannut häntä hakemaan päätökseen muutosta. Päätösten asianmukaiset perustelut ovatkin tärkeitä juuri muutoksenhakuoikeuden kannalta: ne ohjaavat muutoksenhakijaa kiinnittämään valituksessaan huomiota hänen asiansa kannalta olennaisiin seikkoihin.

Saamani selvityksen perusteella Turun toimiston tarkoituksena on mitä ilmeisimmin ollut toimia kantelijan edun mukaisesti. Käsitykseni mukaan toimiston virheellinen menettely ei olekaan aiheuttanut kantelijalle oikeudenmenetyksiä. Kansaneläkelaitoksen mukaan kantelija on päinvastoin hyötynyt virheellisestä menettelystä.

Turun vakuutuspiiri on lisäksi selvityksessään ilmoittanut kerranneensa päätösten oikaisumenettelyä eläkeasioiden valmistelijoiden kanssa, mikä nähdäkseni onkin nyt esillä olevan tapauksen perusteella ollut perusteltua. Lisäksi piiri on ilmoittanut päätösten perustelujen kehittämisen olleen ja olevan edelleen piirin kehittämishankkeena.

3.3

Toimenpiteet

Saatan jaksossa 3.2 lausumani käsitykset Kansaneläkelaitoksen Turun toimiston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen päätöksestäni. Lähetän päätöksen tiedoksi myös Kansaneläkelaitokselle.

Totean lopuksi, että tehtäviini ei kuulu vahingonkorvauksien määrääminen maksettavaksi. Kantelijan tuleekin esittää mahdolliset vahingonkorvausvaatimuksensa perusteineen Kansaneläkelaitokselle.

- - -